

Harsányi István, Gulyás József: *Uj adatok Károlyi Gáspárról*. Sárospatak, 1927. 8°. 16 l.

HARSÁNYI e füzetben ismerteti s megjegyzéseivel kíséri IVÁNYI Bélának *Gönc története* c. művében a bibliafordító KÁROLYI Gáspárról közölt ismeretlen adatait.

Ez adatok KÁROLYI nemességére, gönci lelkészi jövedelmeire, tállyai tartózkodására, a szepesi kamarával való viszályára vonatkoznak, a tarcali ref. egyházköztség kiközösítése miatt; az utóbbi ügyre vonatkozó hat okmányt GULYÁS fordításában adja függetlenül. HAVRÁN DÁNIEL.

Pukánszky, Béla v.: *Die Druckerei Brewer in Leutschau*. (Sonderabzug aus dem Gutenberg Jahrbuch.) Mainz 1927. In 4°. 91—95. l.

PUKÁNSZKY Béla kis monografiája egy nagyjelentőségű régi felsőmagyarországi nyomda történetét írja meg, a BREWER-nyomdaét, amely a XVII. század elejétől a XVIII. század közepéig apáról fiúra szállt a BREWER-családban. A nyomda egyformán adott ki katolikus és protestáns vallásos műveket, magyar, német, tót és latinnyelvű nyomtatványokat, összesen majdnem ezer művet. Legjelentősebbek a magyar nyelvű nyomtatványok, BALASSA és RIMAI vallásos költeményei, KÁROLYI Gáspár bibliafordítása, GYÖNGYÖSI művei, SZENCZI-MOLNÁR Albert zsol-tárai, de a latin klasszikusok kiadásai is jelentősek és a nyomda népszerűségét mutatja, hogy sziléziai német költők és prédikátorok művei is sűrűn szerepeltek a nyomda kiadványai között. Typographiai szempontból a BREWER-nyomda kezdetben a krakkói nyomdatechnika hatása alatt áll, később egyre több hollandi befolyás érvényesül. H. A.

Jászai Mari Emlékiratai. Bp. (1927.) Kir. Magy. Egyetemi ny. 4°. 236 l.

A napló-, az emlékirat- és a memoire-írás az emberiség kultúrelétével egyidős. Néha azt figyelhetjük meg, mintha örökre eltűnne, de ez csak pillanatnyi jelenség, hogy ismételten újabb és nagyobb lendületet vegyen.

DÉRYNÉ édeskés-szentimentális, de nagy művelődéstörténeti értékkel bíró *Naplója* után úgy hat ránk ez a könyv, mint a valóság nyers és józan kinyilatkoztatása, mintha ROUSSEAU *Vallomásai* után STRINDBERG vérző, önmagát és a világot marcangoló önéletírását olvasnánk.

Az *Emlékirat* két részből áll: I. *A magam keresése* teljességgel memoire, a II. *A becsvágyó írásai*, napló 1897 márc. 9-től a szerző haláláig. A két részt nagy értékbeli különbségek nem választják el egymástól, amabban szélesebb mederben hömpölyögnek egy nagyszerű élet hullámai, míg a második rész csak pillanatnyi fázisokat, egy-egy napot örökít meg a nagy tragika életéből.

Írásaiból megismerkedünk eszményeivel, kik között SHAKESPEARE, PETŐFI és SZÉCHENYI a legkimagaslóbbak s kikhez élete végén TOLSZTOJ és GÖRGEY is csatlakozott. SZÉCHENYI emléke iránti nagy szeretete majdnem extázissá fokozódik: «Nem szerettem soha senkit úgy, mint SZÉCHENYIT». Kortársairól is jellemző és találó képet nyújt, különösen a kedélyes SZIGETI Józsefről.

Rajongásai és művészi hevületei közben («tetszeni, dicsértetni, ez volt minden tettem rugója már gyermekkoromban») megismerjük lelke legrejtettebb zugait s kérlelhetetlen igazságérzetének reflektorfényénél minden megvilágosodik, ami egy ilyen nagy művészi egyéniség életében érdeklődésünket és kíváncsiságunkat izgatta. Legérdekesebbek könyvének azok a részei, melyekben pályájának étapejait rajzolja s különösen azok a vallomások, melyek erre a második (színpadi) életére vonatkoznak. Pályájának lendületes ívelését pregnánsan fejezi ki: «Antigone volt az én színészetem alfája és Elektra az omegája». Bátran elmondhatta magáról, hogy «a legnagyobb színésznő vagyok ma a föld kerekén». Stílusa elég egyenletes, némely helyen színes, sőt lebilincselő, különösen az első részben; napló-részében, mintha enerválttá válna s különösen az utolsó évek megörökítésénél határozottan hanyatlik.

Az izléses bőrkötésű könyvnek nagy kára az, hogy durva papíron jelent meg s rövid használat után a gyenge anyagú lapok kitörnek az erős kötésből. A könyv illusztrációi művészietlenek s minden tekintetben kárára vannak a könyvnek.

JÁSZAI Mari *Emlékirata* értékes könyve nemcsak a magyar memoire-irodalomnak, de a kultúrhistoriának is, hiszen a magyar színészet történetének olyan korát öleli fel, melynek fényalakjai SZIGLIGETI és PAULAY Ede voltak.

KOZOCSA SÁNDOR.

Hegedüs Zoltán: *Katona József lírai költészete*. Bp. 1927. A szerző kiadása. 8°. 56 l.

Az irodalmi köztudatban KATONA József mint a *Bánk bán* s néhány kevésbbé értékes dráma írója szerepel. Kevesen, sőt alig egy páran tudják,